

VIJEĆE ZA FINANCIJSKU STABILNOST

HNB, Hanfa, MF, DAB

IZVJEŠTAJ O RADU VIJEĆA ZA FINANCIJSKU STABILNOST U 2019. GODINI

UVODNE NAPOMENE

U šestoj godini rada Vijeća za financijsku stabilnost na sjednicama se raspravljalo o relevantnim kretanjima u financijskom sektoru te o regulatornim aktivnostima institucija čiji su predstavnici članovi Vijeća. Vijeće je identificiralo, razmatralo i ocjenjivalo sistemske rizike, osiguravalo suradnju i razmjenu informacija između nadležnih tijela, razmatralo aktivnosti povezane s ispunjavanjem zahtjeva iz preporuka ESRB-a te obavljalo ostale zadatke određene Zakonom o Vijeću za financijsku stabilnost. Ovaj izvještaj odnosi se na aktivnosti u 2019. godini te se navode najvažniji podaci o Vijeću i ocjene rizika za financijsku stabilnost u Republici Hrvatskoj u navedenom razdoblju kao i o mjerama poduzetima s ciljem očuvanja financijske stabilnosti.

SASTAV VIJEĆA ZA FINANCIJSKU STABILNOST

Vijeće se sastoji od deset članova, i to od predstavnika Hrvatske narodne banke (HNB), Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga (Hanfa), Ministarstva financija Republike Hrvatske (Ministarstvo) i Državne agencije za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka (DAB).

Predsjednik i član Vijeća po funkciji jest guverner HNB-a Boris Vujčić. Ostali predstavnici HNB-a bili su: Sandra Švaljek, zamjenica guvernera, Martina Drvar, viceguvernerka za poslove iz područja bonitetne regulative i supervizije, te Vedran Šošić, glavni ekonomist HNB-a.

Predstavnici Hanfe bili su predsjednik Upravnog vijeća Ante Žigman, po svojem položaju, te Tomislav Ridzak, član Upravnog vijeća Hanfe.

Predstavnici Ministarstva financija bili su ministar Zdravko Marić i pomoćnik ministra Hrvoje Radovanić.

DAB su predstavljale direktorica Marija Hrebac i koordinatorica odjela podrške poslovanju Ana Marija Maksić.

RAD VIJEĆA ZA FINACIJSKU STABILNOST

U 2019. godini Vijeće se sastalo dva puta; 20. svibnja i 20. prosinca, a raspravljalo je i razmjenjivalo mišljenja o ukupno devet točaka dnevnog reda.

Na svibanjskoj sjednici članovi Vijeća upoznati su s glavnim rizicima za financijsku stabilnost sustava te je istaknuto kako su neizvjesnosti vezane uz međunarodne geopolitičke i trgovinske napetosti te opća makroekonomska kretanja i dalje značajne. Kada je riječ o domaćoj ekonomiji, utvrđeno je da, iako su se strukturne ranjivosti nastavile smanjivati, one su i dalje zamjetne. Utvrđeno je kako ukupna kreditna aktivnost blago raste, uz smanjenje neprihodonosnih kredita koji su još uvijek razmjerno visoki, posebice u sektoru poduzeća. S ciljem smanjenja rizika povezanih s ubrzanim rastom gotovinskih nenamjenskih kredita, HNB je izvijestio da je u veljači 2019. izdao *Preporuku o postupanju pri odobravanju nestambenih kredita potrošačima*, kojom se ujednačavaju kriteriji odobravanja dugoročnih nestambenih i stambenih kredita. Članovi Vijeća upoznati su sa strukturom i promjenama imovine sektora financijskih usluga, koncentracijom u tom sektoru, aktualnim rizicima i najnovijim kretanjima na tržištu kapitala. Na sjednici se raspravljalo i o predloženim amandmanima na ESRB-ovu Preporuku o zatvaranju praznina u podacima o nekretninama nakon konzultacija na europskoj razini, što uz izmjene definicija nekretnina donosi i produljenje rokova za njihovo provođenje. Uz to, usvojen je Izvještaj o radu Vijeća u 2018. godini.

Na sjednici Vijeća u prosincu istaknuto je da glavni rizici za stabilnost financijskog sustava proizlaze iz kretanja u međunarodnom okružju, što se u 2019. odnosilo na jačanje protekcionizma i mogućega jačeg usporavanja globalne gospodarske aktivnosti te neizvjesnosti u vezi s Brexitom i političkom situacijom u Italiji. Dugotrajno razdoblje izrazito niskih kamatnih stopa ocijenjeno je kao najvažniji čimbenik koji potiče dodatno preuzimanje rizika, porast precijenjenosti pojedinih oblika imovine, a time i akumulaciju sistemskih rizika. Osim toga, predstavljena su najnovija kretanja u bankovnom sustavu, u kojemu je u drugoj polovini godine dovršeno usklađivanje banaka s Preporukom HNB-a. Uz osvrt na aktualno jačanje rasta cijena i broja transakcija na tržištu stambenih nekretnina, na sjednici su predstavljeni i preliminarni indikatori tržišta poslovnih nekretnina koje je HNB počeo prikupljati krajem 2019. Članovi Vijeća upoznati su i s dosadašnjim postupanjima na temelju Preporuke Europskog odbora za sistemske rizike o zatvaranju praznina u podacima o nekretninama i uspostavljanjem novoga izvještajnog zahtjeva za banke, koji će među ostalim služiti i za prikupljanje tih nedostajućih podataka. Također su razmijenjena saznanja o mogućnostima ponovne uspostave izdavanja kreditnih izvješća za građane putem kreditnog registra. Hanfa je predstavila najnovija kretanja u sektoru financijskih usluga, a članovi Vijeća upoznati su i s aktivnostima Državne agencije za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka tijekom 2019. te o planovima za 2020. godinu.

U 2019. Vijeće nije objavljivalo upozorenja ni preporuke o primjeni mjera i instrumenata makrobonitetne politike. Objavilo je dva priopćenja, u kojima je informiralo javnost o održanim sjednicama, najvažnijim temama i zaključcima provedenih rasprava, kao i Izvještaj o radu Vijeća u 2018. godini.

Na sjednici u prosincu usvojen je novi Poslovnik o radu Vijeća za financijsku stabilnost, kojim se detaljnije razrađuju odredbe vezane uz organizaciju sjednica i rad Vijeća između sjednica.

OPĆA OCJENA FINACIJSKE STABILNOSTI U 2019. GODINI

U Hrvatskoj su 2019. godinu obilježili nastavak umjerenoga gospodarskog rasta (realna godišnja stopa promjene BDP-a iznosila je 2,9%) i smanjenje strukturnih neravnoteža, poput zaduženosti javnog i privatnog sektora, vanjskih neravnoteža i nezaposlenosti. Nastavak povoljnih kretanja ujedno je rezultirao i ocjenom Europske komisije da makroekonomske neravnoteže u Hrvatskoj više nisu prekomjerne, a dvije su agencije za dodjelu rejtinga poboljšale hrvatski kreditni rejting. No, zbog relativno visoke razine duga opće države (73,2% BDP-a) i inozemnog duga (75,7% BDP-a) u odnosu na usporedive zemlje, hrvatsko gospodarstvo i dalje je osjetljivo na moguće promjene uvjeta financiranja na međunarodnim tržištima. Stoga je HNB ocijenio da se ukupna izloženost financijskog sustava sistemskim rizicima zadržala na umjerenom razini. Unatoč rastu zaduživanja kućanstava, pozitivna kretanja na tržištu rada i rast raspoloživog dohotka ublažili su ranjivost ovog sektora. Pritom su najsnažnije porasli gotovinski nenamjenski krediti banaka, i to poglavito krediti bez zaloga s razmjerno dugim dospeljima, od pet i više godina. Stoga je HNB krajem veljače 2019. izdao Preporuku o postupanju pri odobravanju nestambenih kredita potrošačima, kojoj je cilj ujednačiti kriterije utvrđivanja kreditne sposobnosti kod nenamjenskoga kreditiranja na duge rokove s onima kod stambenih potrošačkih kredita te na taj način izbjeći mogućnost arbitraže između različitih vrsta kredita. Tom je preporukom kreditnim institucijama preporučeno da za sve nestambene kredite potrošačima s izvornim rokom dospelja jednakim ili većim od pet godina pri utvrđivanju kreditne sposobnosti potrošača uzimaju u obzir minimalne troškove života u skladu s dijelom plaće zaštićenim od ovrhe propisanim Ovršnim zakonom. U drugoj polovini 2019. godine primijećeno je postupno prilagođavanje kreditnih institucija Preporuci, koje je dovelo i do usporavanja rasta gotovinskih kredita. Unatoč smanjenju kamatnog i valutnog rizika stanovništva, ti se rizici i dalje ocjenjuju znatnima jer je 45% kredita vezano uz euro, a 50% ih je odobreno uz promjenjivu kamatnu stopu.

Pokazatelji relativne zaduženosti sektora nefinancijskih poduzeća nastavili su se smanjivati, uz istodoban pad izdataka za kamate. Dobri poslovni rezultati pridonijeli su rastu kapitala pa je osim rasta likvidnosti poboljšana i solventnost tog sektora. Neki od glavnih problema s kojima su se poduzeća suočavala tijekom 2019. bili su nedostatak radne snage i viši troškovi rada te neizvjesnost povezana s operativnim restrukturiranjem grupe Fortenova.

Prosječni godišnji rast cijena na hrvatskom tržištu stambenih nekretnina nastavio se ubrzavati, pa je u 2019. iznosio visokih 9% i bio je među najsnažnijima u EU-u. Pritom su i rast cijena i tržišna aktivnost fokusirani na Zagreb i Jadran, kako je istaknuto i na sjednicama Vijeća. Glede Preporuke ESRB-a o zatvaranju praznina u podacima o nekretninama, HNB je izvijestio Vijeće kako je započeo prikupljati fizičke pokazatelje tržišta poslovnih nekretnina od vodećih agencija za taj tržišni segment. Preliminarni podaci pokazuju da se investicijska aktivnost na tom tržištu blago povećava, posebno u segmentu investicija u hotele, ali da nema većih kolebljivosti kada se radi o cijenama najma i prinosima.

Pokazatelji poslovanja banaka za 2019. godinu upućuju na poboljšanje kvalitete kreditnog portfelja, smanjenje valutno i kamatno induciranoga kreditnog rizika te zadržavanje visoke

kapitaliziranosti i likvidnosti sustava. Strukturne ranjivosti bankarskog sektora i dalje proizlaze iz visoke izloženosti banaka valutno i kamatno induciranom kreditnom riziku, visoke koncentracije tržišta te koncentracije izloženosti prema sektoru države i grupama povezanih osoba. Zbog razdoblja povijesno niskih kamatnih stopa smanjuju se i kamatni prihodi, koje kreditne institucije nastoje očuvati jačanjem gotovinskoga nenamjenskoga kreditiranja kao i rastom prihoda od naknada. Krajem godine zamjetno su porasle rezervacije za troškove sudskih sporova na osnovi ugovaranja kredita s valutnom klauzulom u švicarskim francima ili s promjenjivom kamatnom stopom, no dobit banaka ipak se nastavila povećavati.

U sektoru financijskih usluga kretanja u 2019. nisu upućivala na povećanje razine sistemskih rizika, a glavne ranjivosti subjekata pod nadzorom Hanfe čine koncentracija ulaganja u hrvatske dužničke vrijednosne papire i njome uzrokovana izražena osjetljivost na promjene kamatnih stopa i izloženost riziku zaraze te pritisci na profitabilnost pružatelja financijskih usluga.

Trend rasta sektora financijskih usluga u Hrvatskoj nastavljen je i u 2019., pa je on krajem godine upravljao imovinom od 217 milijarda kuna, što čini trećinu ukupnoga financijskog sustava Republike Hrvatske. Veličinom najznačajniji, mirovinski segment sektora financijskih usluga (obveznih i dobrovoljnih fondova) nalazi se u zoni visoke koncentracije, što predstavlja znatan strukturni sistemski rizik. Osim njega, u zoni visokokoncentriranih još su i segmenti investicijskih društava te faktoringa, no riječ je o segmentima tržišta s neznatnim udjelom u imovini sektora financijskih usluga.

Iako posrednici na tržištu financijskih usluga nisu značajno direktno međusobno povezani, indirektno su povezani putem visoke izloženosti prema javnom sektoru kroz strukturu ulaganja kojom prevladavaju domaći državni dužnički vrijednosni papiri, što naglašava rizik zaraze.

Koncentracija ulaganja u državne dužničke instrumente u okružju niskih kamatnih stopa izlaže pružatelje financijskih usluga i riziku reinvestiranja, posebno uzme li se u obzir da do kraja 2022. dospijeva gotovo 30% portfelja državnih obveznica fondova i društava za osiguranje. Pojačani pritisak na profitabilnost u okružju niskih kamatnih stopa stimulira potragu za prinosima i preuzimanje veće razine rizika. Osim riziku reinvestiranja, koncentracija ulaganja u državne dužničke instrumente izlaže pružatelje financijskih usluga i riziku revalorizacije imovine zbog promjene baznih kamatnih stopa i premije za rizik, pa njihov neto učinak na financijsku poziciju posrednika na tržištu financijskih usluga značajno ovisi o metodama i tehnikama vrednovanja te imovine.

Glavni generator rasta sektora financijskih usluga i dalje je segment mirovinskih fondova čija je imovina pod upravljanjem u 2019. rasla primarno zbog pozitivnih tržišnih kretanja, ponajprije obvezničkih ulaganja, ali i zbog novih uplata koje još uvijek višestruko nadmašuju isplate. Pritom je imovina obveznih mirovinskih fondova na kraju 2019. dosegla više od 112 milijarda kuna. Struktura ulaganja i obveznih i dobrovoljnih mirovinskih fondova blago se izmijenila zahvaljujući povećanju relativne izloženosti prema investicijskim fondovima i dioničkim ulaganjima, uz pomak fokusa prema stranim tržištima. Glavni rizici u ovom segmentu ostaju kretanja na dioničkim tržištima, posebno s obzirom na to da neka pokazuju naznake precijenjenosti, i osjetljivost na promjene kamatnih stopa.

Pozitivna tržišna kretanja uz rast neto uplata u fondove potaknutih niskim kamatnim stopama na depozite, dovela su do znatnog porasta imovine investicijskih fondova u 2019. u iznosu od 3,5 milijarda kuna. U strukturi tržišta u prijašnjim su godinama prevladavali novčani fondovi,

no stupanjem na snagu Uredbe o novčanim fondovima većina se novčanih fondova početkom 2019. preregistrirala te su nastavili poslovati kao kratkoročni obveznički fondovi.

Društva za osiguranje u 2019. ostvarila su više od 10 milijarda kuna zaračunate bruto premije, pri čemu je rast premije na godišnjoj razini prouzročena rastom premije neživotnih osiguranja uz blagi pad premije životnih osiguranja. U strukturi ulaganja i dalje prevladavaju ulaganja u dužničke financijske instrumente. Generiranje adekvatnih prinosa u okruženju niskih kamatnih stopa posebno je izazovno za društva u segmentu životnog osiguranja, s obzirom na njihove dugoročne obveze po policama s visokim garancijama sklopljenima u prošlosti. Pokazatelji solventnosti sektora osiguranja razmjerno su stabilni, uz medijalni omjer solventnosti koji znatno nadilazi regulatorni minimum.

Porast imovine leasing društava i vrijednosti novozaključenih ugovora u 2019. primarno se temeljio na poslovima leasinga u segmentu vozila koji snažno rastu tijekom posljednje tri godine. Segment poslovanja faktoringa u 2019. uglavnom je stagnirao nakon kontrakcije u prethodne dvije godine nastale zbog materijalizacije rizika povezanih s koncernom Agrokor, uz daljnje smanjenje faktoringa koji uključuje otkup mjenica.

Hrvatsko tržište kapitala u 2019. ostvarilo je rast u odnosu na prethodnu godinu, pri čemu na domaćem dioničkom i obvezničkom tržištu nisu uočeni rizici sistemskoga karaktera. Blago intenziviranje potražnje za investicijskim aktivnostima na domaćem tržištu, uz tendenciju rasta aktivnosti na inozemnim tržištima, dovelo je do porasta imovine pod upravljanjem investicijskih društava. Korištenje poluga i izvedenica na tržištu i nadalje je niskorazvijeno te stoga nije rizik za financijsku stabilnost.

MJERE MAKROBONITETNE POLITIKE U 2019.

a) Makrobonitetne aktivnosti HNB-a

Zaštitni slojevi kapitala

Svakog tromjesečja u 2019. godini HNB je u skladu sa Zakonom o kreditnim institucijama preispitivao razvoj sistemskih rizika cikličke prirode radi procjene visine stope protucikličkoga zaštitnog sloja kapitala. Redovite tromjesečne analitičke ocjene pokazatelja sistemskih rizika cikličke prirode pokazale su da unatoč jačanju kreditne aktivnosti banaka i porastu cijena nekretnina još uvijek ne postoje ciklički pritisci koji bi zahtijevali korektivnu akciju, pa je protuciklički zaštitni sloj kapitala i u 2019. godini ostao na razini od 0% ukupnog iznosa izloženosti riziku.

HNB je u skladu s Preporukom ESRB-a od 11. prosinca 2015. o priznavanju i određivanju stopa protucikličkoga zaštitnog sloja za izloženosti prema trećim zemljama (ESRB/2015/1) u lipnju 2019. proveo procjenu materijalne izloženosti hrvatskih banaka prema trećim zemljama, a analiza je pokazala da se kao i prethodne godine kao materijalno značajna treća zemlja može identificirati jedino Bosna i Hercegovina. Pritom je ocijenjeno da, unatoč povećanju kreditne aktivnosti u BiH, ni nadalje ne postoji potencijalni ciklički pritisak koji bi zahtijevao akciju HNB-a.

Hrvatska narodna banka sredinom 2019. provela je redovito dvogodišnje preispitivanje obveze održavanja zaštitnog sloja za strukturni sistemski rizik. Provedena analiza strukturnih elemenata financijske stabilnosti i sistemskog rizika u gospodarstvu pokazala je kako su se ranjivosti i izloženost sistemskom riziku zadržale na umjereno visokoj razini, pa se nastavio

primjenjivati zaštitni sloj za strukturni sistemski rizik s prethodno utvrđenom visinom stopa za dvije skupine kreditnih institucija (u visini od 1,5% odnosno 3% ukupne izloženosti rizicima, ovisno o vrsti, opsegu i složenosti poslova).

Uz to, u prosincu 2019. provedeno je redovito godišnje utvrđivanje ostalih sistemski važnih kreditnih (OSV) institucija te je identificirano sedam OSV institucija¹, odnosno jedna manje u odnosu na godinu prije (jer je jedna sistemski važna institucija preuzela drugu). Tim je institucijama u skladu s razinom sistemskog značaja određena stopa zaštitnog sloja kapitala od 0,5%, 1% ili 2% ukupnog iznosa izloženosti riziku. Međutim, u Hrvatskoj se zaštitni sloj kapitala za strukturni sistemski rizik primjenjuje na ukupne izloženosti rizicima, te je prema odredbama Zakona o kreditnim institucijama u tom slučaju svaka OSV kreditna institucija dužna održavati veću od navedene dvije stope zaštitnog sloja kapitala. Na kraju 2019. to je za sve kreditne institucije bio zaštitni sloj za strukturni sistemski rizik.

Instrumenti usmjereni na korisnike kredita

Uz zaštitne slojeve kapitala, kako je već spomenuto, zbog rasta sistemskog rizika uzrokovanog rastom gotovinskih nenamjenskih kredita potrošačima, HNB je u veljači izdao Preporuku o postupanju pri odobravanju nestambenih kredita potrošačima kojom kreditnim institucijama preporučuje da na sve nestambene kredite potrošačima s izvornim rokom dospijeća jednakim ili većim od 60 mjeseci primjenjuju jednake kriterije izračuna kreditne sposobnosti tražitelja kredita kao što ih primjenjuju za stambene kredite², zatim da uspostave evidenciju podataka o svim kreditima potrošačima u skladu s Odlukom o minimalnom sadržaju evidencije o stambenim kreditima kao i da uspostave evidenciju o vrijednosti svih vrsta instrumenata osiguranja, te da računaju dodatne pokazatelje uvjeta kreditiranja. Time se među makrobonitetne instrumente uvodi posredna mjera usmjerena na potrošače, kojom se ograničava najviši iznos otplate rate duga u odnosu na dohodak korisnika kredita.

Kako bi se prikupili podaci potrebni za analizu i redovito praćenje rizika te kalibraciju i provedbu makrobonitetnih mjera usmjerenih na korisnike kredita, HNB je pristupio izradi novoga izvještajnog zahtjeva za kreditne institucije. Krajem 2019. provedeno je javno savjetovanje o Nacrtu odluke o prikupljanju podataka o uvjetima kreditiranja potrošača, koja je stupila na snagu početkom travnja, a na temelju koje se krajem 2020. očekuje početak prikupljanja podataka.

b) Aktivnosti Hanfe

Tijekom 2019. od zakona iz područja u nadležnosti Hanfe doneseni su Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o otvorenim investicijskim fondovima s javnom ponudom te Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o alternativnim investicijskim fondovima. Uz niz pravilnika

¹ Zagrebačka banka d.d., Zagreb (2,0%), Erste&Steiermärkische Bank d.d., Rijeka (2,0%), Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb (2,0%), Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb (2,0%), OTP banka Hrvatska d.d., Zagreb (2,0%), Addiko Bank d.d., Zagreb (1,0%) i Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb (0,5%)

² Kreditne institucije u Hrvatskoj od početka 2018. primjenjuju strože uvjete procjene kreditne sposobnosti kod odobravanja stambenih kredita jer se klijentu ne odobrava veći iznos kredita od onog koji se može otplaćivati iz dijela dohotka nad kojim je dopušteno provesti ovrhu, što je HNB propisao Odlukom o dodatnim kriterijima za procjenu kreditne sposobnosti potrošača te provođenju postupka naplate dospjelih neplaćenih obveza i dobrovoljne namire ("Narodne novine", br. 107/2017.).

kojima se uređuju područja u njezinoj nadležnosti, Hanfa je, u vezi sa stupanjem na snagu novog Zakona o tržištu kapitala i Zakona o alternativnim investicijskim fondovima u 2018., u 2019. donijela i setove pravilnika kojima se dodatno uređuju pojedina područja primjene navedenih zakona.

Također, Hanfa je intenzivno pratila i donošenje propisa na razini EU-a koji imaju ili bi mogli imati utjecaj na sektor financijskih usluga. Godinu 2019. obilježila je značajna zakonodavna aktivnost Europske komisije, Vijeća i Parlamenta na propisima koji uređuju financijska tržišta. Najvažniji propisi koji će imati izravan utjecaj na financijsko tržište i njegove sudionike uređuju područje adekvatnosti kapitala investicijskih društava i integraciju okolišnih, socijalnih i upravljačkih faktora u financijske proizvode i poslovanje sudionika na tržištu kapitala. Također, u 2019. je Europsko nadzorno tijelo za osiguranje i strukovno mirovinsko osiguranje (EIOPA) pokrenulo postupak javnog savjetovanja o prijedlozima revizije regulatornog okvira Solventnost II u 2020. godini, prema kojima bi jedna od najbitnijih izmjena u predmetnoj regulativi trebalo biti uvođenje novih regulatornih alata za makroprudencijalno djelovanje.

Aktivnosti posrednog i neposrednog nadzora u 2019. bile su usmjerene na provjeru postupanja u skladu sa zakonskim odredbama te na procjenu sigurnosti i stabilnosti poslovanja subjekata nadzora iz cijele industrije financijskih usluga koje su u nadležnosti Hanfe.

c) Usklađivanje s preporukama i smjernicama Europskog odbora za sistemske rizike

U kolovozu 2019. ESRB je objavio Preporuku o izmjeni Preporuke o zatvaranju praznina u podacima o nekretninama donesene krajem 2016. radi usklađivanja podataka potrebnih za procjenu i praćenje rizika za financijsku stabilnost povezanih s tržištem nekretnina. Naime, ubrzo nakon njezina donošenja uočeno je da će većina zemalja članica EU-a imati poteškoće pri usklađivanju s Preporukom u predviđenim rokovima zbog velikog broja podataka koji nedostaju, ali i njihovih različitih definicija, pa se izmjenama nastoji olakšati uspostavljanje harmoniziranog sustava prikupljanja podataka na europskoj razini i produžuju rokovi za usklađivanje s pojedinim segmentima Preporuke. Ispunjavanje zahtjeva koji se odnose na rizike povezane s tržištem stambenih nekretnina u Hrvatskoj bit će omogućeno podacima koje će HNB prikupljati na temelju Odluke o prikupljanju podataka o uvjetima kreditiranja potrošača.

Slijedeći Preporuku ESRB-a o financiranju kreditnih institucija (ESRB/2012/2) i uvažavajući smjernice Europskoga nadzornog tijela za bankarstvo, HNB je proveo redovitu ocjenu planova financiranja kreditnih institucija za kraj 2018. Ocijenjeno je da ne postoje rizici neodržive strukture financiranja ili likvidnosti kao ni nepovoljnog utjecaja na kreditiranje realnoga gospodarstva. Banke se za potrebe financiranja planiraju i nadalje najvećim dijelom oslanjati na depozite klijenata, pri čemu će znatan udio depozita stanovništva ostati obuhvaćen sustavom osiguranja, te ne očekuju objektivne prepreke na strani ponude planiranom rastu kredita.

Što se tiče izmjena Preporuke o procjeni prekograničnih učinaka mjera makrobonitetne politike i o dobrovoljnoj uzajamnosti za mjere makrobonitetne politike (ESRB/2018/1 i

ESRB/2018/5), HNB je tijekom 2019. uzajamno priznao mjere makrobonitetne politike koje su donijela nadležna tijela Belgije i Estonije, uz izuzeće za kreditne institucije čije izloženosti ne prelaze propisani prag značajnosti, što se u Hrvatskoj odnosilo na sve kreditne institucije. Zbog sve većeg broja mjera drugih zemalja članica EU-a čije uzajamno priznavanje preporučuje ESRB, a prema kojima su domaće kreditne institucije relativno malo izložene, HNB je odlučio promijeniti pristup te ubuduće uzajamno priznavati samo mjere zemalja prema kojima hrvatske kreditne institucije imaju izloženosti iznad propisanog praga značajnosti. S tim u skladu, HNB je donio odluke da neće uzajamno priznati makrobonitetne mjere Francuske i Švedske.

Tijekom 2019. Hanfa je radom u odborima Europskoga nadzornog tijela za vrijednosne papire i tržišta kapitala sudjelovala u aktivnostima vezanima uz Preporuku ESRB-a o likvidnosnim rizicima i rizicima financijske poluge u investicijskim fondovima u dijelu izrade smjernica za testiranje otpornosti na stres likvidnosnog rizika za alternativne investicijske fondove i UCITS-e, smjernica o okviru za ocjenu opsega do kojeg upotreba financijske poluge unutar sektora alternativnih investicijskih fondova pridonosi gomilanju sistemskih rizika u financijskom sustavu te smjernica o makrobonitetnim ograničenjima upotrebe financijske poluge.

PREDSJEDNIK VIJEĆA
ZA FINANCIJSKU STABILNOST
GUVERNER
HRVATSKE NARODNE BANKE

Boris Vujčić

Ur. broj: 5/027/20-1/24-06-20/BV

Zagreb, 26. svibnja 2020.

Dodaci Izvještaju:

Tablica 1. Pregled makrobonitetnih mjera po zemljama članicama Europske unije, na Islandu i u Norveškoj

	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	ES	FI	FR	GR	HR	HU	IE	IS	IT	LT	LU	LV	MT	NL	NO	PL	PT	RO	SE	SI	SK	UK	
Zaštitni sloj kapitala i likvidnosti																															
ZS (ok)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
ZS (pck) u primjeni (%)	0	0	0,50	0	1,00	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,25	0	0	0	1,00	0	0	0	0	0	1,50	0	
ZS (pck) u najavi (%)	0	0,50																											1,50		
ZS (gsv)						x			x		x						x						x				x			x	
ZS (osv)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
ZS (ssr)	x		x		x		x	x		x			x	x	x	x							x	x	x		x			x	
Omjeri likvidnosti															x									x	x			x			
Limiti za prudencijalne omjere																															
DSTI	x			x	x			x			x							x						x	x	x			x	x	
LTD																														x	
LTI					x		x									x														x	x
LTV	x	x		x	x		x	x		x				x	x	x			x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
Amortizacija kredita																							x	x			x			x	
Dospjeće kredita	x							x			x								x						x	x	x			x	x
Ostale mjere																															
Stup 2		x		x																										x	x
Ponderi rizika		x						x	x				x	x					x	x	x			x	x					x	
LGD																															
Testiranje osjetljivosti/otpornosti na stres				x	x					x																					x
Ostalo	x		x		x						x		x	x	x															x	x

Napomena: Navedene su mjere koje su u skladu s Uredbom (EU) br. 575/2013 o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva (CRR) te Direktivom 2013/36/EU o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru nad kreditnim institucijama i investicijskim društvima (CRD IV). Popis kratica s objašnjenjima nalazi se na kraju publikacije. Zelenom bojom označene su mjere koje su dodane ili promijenjene u odnosu na prethodnu verziju tablice. Svijetlocrvenom bojom označene su mjere koje su zemlje otpustile kao odgovor na krizu izazvanu pandemijom koronavirusa.

Isključenje od odgovornosti: informacije dostupne HNB-u

Izvori: ESRB; HNB; notifikacije središnjih banaka i mrežne stranice središnjih banaka zaključno s danom 24. travnja 2020.

Za detaljnije podatke vidi: https://www.esrb.europa.eu/national_policy/html/index.en.html i <https://www.esrb.europa.eu/home/coronavirus/html/index.en.html>.

Tablica 2. Provedba makrobonitetne politike i pregled makrobonitetnih mjera u primjeni u Hrvatskoj u 2019.

Mjera	Primarni cilj	Godina uvođenja	Opis	Temelj za standardne mjere u pravu Unije	Datum aktivacije	Učestalost revizije
ZS (ok)	Rast kredita i zaduženosti u skladu s Preporukom ESRB/2013/1	2014.	Rano uvođenje: na razini od 2,5%	CRD, čl. 160. (6.)	1. 1. 2014.	Diskrecijska odluka
		2015.	Mala i srednja investicijska društva izuzeta iz obveze održavanja zaštitnog sloja za očuvanje kapitala	CRD, čl. 129. (2.)	17. 7. 2015.	Diskrecijska odluka
ZS (pck)	Rast kredita i zaduženosti u skladu s Preporukom ESRB/2013/1 i provedbom Preporuke ESRB/2014/1	2015.	Stopa ZS (pck) 0%	CRD, čl. 136.	1. 1. 2016.	Tromjesečno
		2015.	Mala i srednja investicijska društva izuzeta iz obveze održavanja protucikličkoga zaštitnog sloja kapitala	CRD, čl. 130. (2.)	17. 7. 2015.	Diskrecijska odluka
ZS (osv)	Ograničiti sistemski učinak neusklađenih poticaja radi smanjenja moralnog hazarda u skladu s Preporukom ESRB/2013/1	2015.	31. 12. 2019. preispitivanjem je utvrđeno sedam OSV-a s odgovarajućim stopama zaštitnog sloja kapitala: 2,0% za OSV: Zagrebačka banka d.d., Zagreb, Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb, Erste&Steiermärkische Bank d.d., Rijeka, Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb, OTP banka Hrvatska d.d., Split; 1,0% za OSV: Addiko Bank d.d., Zagreb; 0,5% za OSV: Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb.	CRD, čl. 131.	1. 2. 2016.	Jednom godišnje
ZS (ssr)	Rast kredita i zaduženosti u skladu s Preporukom ESRB/2013/1	2014.	Dvije stope ZS (ssr) (1,5% i 3%) primijenjene su na dvije podgrupe banaka (tržišni udio < 5%, tržišni udio ≥ 5%). Primijenjeno na sve izloženosti.	CRD, čl. 133.	19. 5. 2014.	Jednom godišnje
		2017.	Visina dviju stopa ZS (ssr) (1,5% i 3%) i primjena na sve izloženosti ostaju nepromijenjene. Odlukom (NN, br. 78/2017.) izmijenjen je način utvrđivanja dviju podgrupa na koje se ZS (ssr) primjenjuje. Podgrupe se utvrđuju izračunom pokazatelja prosječnoga trogodišnjeg udjela imovine kreditne institucije ili grupe kreditnih institucija u ukupnoj imovini nacionalnoga financijskog sektora (pokazatelj < 5%, pokazatelj ≥ 5%).	CRD, čl. 133.	17. 8. 2017.	Najmanje jednom u dvije godine
Ponderi rizika za izloženosti osigurane hipotekom na stambenim nekretninama	Rast kredita i zaduženosti u skladu s Preporukom ESRB/2013/1	2014.	Strože definiranje stambenih nekretnina za primjenu povlaštenih pondera rizika (npr. vlasnik ne može imati više od dvije stambene nekretnine, izuzimaju se kuće za odmor, potreba uvođenja kategorije stambenih objekata u kojima stanuju vlasnici ili najmoprimci)	CRR, čl. 124., 125.	1. 1. 2014.	Diskrecijska odluka
Ponderi rizika za izloženosti osigurane hipotekom na poslovnim nekretninama	Smanjenje i sprječavanje pretjerane ročne neusklađenosti i tržišne nelikvidnosti u skladu s Preporukom ESRB/2013/1	2014.	HNB je izdao preporuku bankama (pravno neobvezujuća mjera) o izbjegavanju uporabe pondera rizika od 50% za izloženosti osigurane poslovnim nekretninama u uvjetima niske tržišne likvidnosti.	CRR, čl. 124., 126.	1. 1. 2014.	Diskrecijska odluka
		2016.	Odluka o višim ponderima rizika za izloženosti osigurane hipotekom na poslovnim nekretninama; ponder rizika 100% (zamjenjuje preporuku HNB-a iz 2014., odnosno efektivno je povećan s 50%)	CRR, čl. 124., 126.	1. 7. 2016.	Diskrecijska odluka
Preporuka za ublažavanje kamatnog rizika u sektoru kućanstava i kamatno induciranoga kreditnog rizika u portfeljima banaka i poticanje konkurencije proizvodima u bankovnom sustavu	Ublažavanje kamatnog rizika u sektoru kućanstava i kamatno induciranoga kreditnog rizika u portfeljima banaka i poticanje konkurencije proizvodima u bankovnom sustavu	2017.	HNB donosi Preporuku za ublažavanje kamatnoga i kamatno induciranoga kreditnog rizika pri dugoročnom kreditiranju potrošača kojom se kreditnim institucijama koje pružaju usluge kreditiranja potrošača preporučuje da svoju paletu kreditnih proizvoda prošire kreditima s fiksnom kamatnom stopom, uz minimiziranje popratnih troškova za potrošače.		26. 9. 2017.	Diskrecijska odluka
Dodatni kriteriji za procjenu kreditne sposobnosti potrošača pri odobravanju stambenih potrošačkih kredita	Upravljanje kreditnim rizicima kod stambenih potrošačkih kredita u skladu sa Smjernicom EBA-e o procjeni kreditne sposobnosti (EBA/GL/2015/11) te Smjernicom EBA-e o provođenju postupka naplate dospjelih neplaćenih obveza i ovršnog postupka (EBA/GL/2015/12)	2017.	Odluka o dodatnim kriterijima za procjenu kreditne sposobnosti potrošača te provođenju postupka naplate dospjelih neplaćenih obveza i dobrovoljne namire čiji su obveznici primjene kreditne institucije koje posluju u RH		1. 1. 2018.	Diskrecijska odluka
Preporuka o postupanju pri odobravanju nestambenih kredita potrošačima	Pitanja financijske stabilnosti zbog kreditnog rizika u portfeljima stambenih kredita banaka i zaštita potrošača od prekomjernog zaduživanja	2019.	HNB donosi preporuku o postupanju pri odobravanju nestambenih kredita potrošačima kojom se svim kreditnim institucijama koje pružaju usluge kreditiranja potrošača u Republici Hrvatskoj preporučuje da za sve nestambene kredite potrošačima s izvornim rokom dospijeća jednakim ili većim od 60 mjeseci pri utvrđivanju kreditne sposobnosti potrošača uzimaju u obzir minimalne životne troškove koji ne mogu biti manji od iznosa propisanog zakonom kojim se regulira iznos dijela plaće zaštićenog od ovrhe.		28. 2. 2019.	Diskrecijska odluka

Napomena: Popis kratica s objašnjenjima nalazi se na kraju publikacije.

Opširniji pregled provedbe makrobonitetne politike i makrobonitetnih mjera u primjeni u Hrvatskoj nalazi se u publikaciji HNB-a Makroprudencijalna dijagnostika.

Izvor: HNB

Popis kratica u dodacima izvještaju

CHF	švicarski franak
CRD	Direktiva 2013/36/EU o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru nad kreditnim institucijama i investicijskim društvima
CRR	Uredba (EU) br. 575/2013 o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva
čl.	članak
d.d.	dioničko društvo
DSTI	pokrivenost otplata duga prihodima (engl. <i>debt-service-to-income ratio</i>)
ESRB	Europski odbor za sistemske rizike
EU	Europska unija
HNB	Hrvatska narodna banka
HRK	kuna
LGT	ponderi rizika i gubitak zbog nastanka statusa neispunjavanja obveza (engl. <i>loss-given-default</i>)
LTD	pokrivenost kredita depozitima (engl. <i>loan-to deposit-ratio</i>)
LTI	pokrivenost kredita prihodima (engl. <i>loan-to income-ratio</i>)
LTV	pokrivenost kredita vrijednošću kolaterala (engl. <i>loan-to value-ratio</i>)
ZS (gsv)	zaštitni sloj za globalne sistemske važne institucije (engl. <i>global systemically important institution buffer</i>)
ZS (ok)	zaštitni sloj za očuvanje kapitala (engl. <i>capital conservation buffer</i>)
ZS (osv)	zaštitni sloj za ostale sistemske važne institucije (engl. <i>other systemically important institutions buffer</i>)
ZS (pck)	protuciklički zaštitni sloj (engl. <i>countercyclical capital buffer</i>)
ZS (ssr)	zaštitni sloj za strukturni sistemske rizik (engl. <i>structural systemic risk buffer</i>)

Dvoslovne oznake za zemlje

AT	Austrija	IT	Italija
BE	Belgija	LT	Litva
BG	Bugarska	LV	Letonija
CY	Cipar	LU	Luksemburg
CZ	Češka	MT	Malta
DE	Njemačka	NL	Nizozemska
DK	Danska	NO	Norveška
EE	Estonija	PL	Poljska
ES	Španjolska	PT	Portugal
FR	Francuska	RO	Rumunjska
GR	Grčka	SE	Švedska
HR	Hrvatska	SI	Slovenija
HU	Mađarska	SK	Slovačka
IE	Irska	UK	Ujedinjena Kraljevina
IS	Island		